

Vergaderjaar 2017–2018

20 043

Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa

BF/ Nr. 113

VERSLAG VAN DE ZITTING 2018 (TWEDE DEEL)

Vastgesteld 22 juni 2018

1. Inleiding

Tien Kamerleden hebben de Staten-Generaal vertegenwoordigd tijdens de tweede plenaire sessie¹ van dit jaar van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE). Deze bijeenkomst werd van 23 tot en met 27 april in Straatsburg gehouden. Het ging om de Eerste Kamerleden **Van de Ven** (VVD, delegatieleider), **De Bruijn-Wezeman** (VVD), **Kox** (SP), **Oomen-Ruijten** (CDA), **Overbeek** (SP), **Stienen** (D66) en **Strik** (Groen-Links). Vanuit de Tweede Kamer waren de leden **Anne Mulder** (VVD), **Koopmans** (VVD) en **Omtzigt** (CDA) aanwezig. Aan de vooravond van deze sessie werden de conclusies van een onafhankelijk onderzoek naar corruptie in de Assemblee gepresenteerd. De sessie stond grotendeels in het teken van de bespreking van dit rapport². Daarnaast werd er een belangrijk debat gevoerd over de Kopenhagen Verklaring, die in april door het Comité van Ministers was aangenomen. Tijdens het gebruikelijke diner op dinsdagavond 24 april bij de Permanent Vertegenwoordiger van Nederland bij de Raad van Europa, de heer Böcker, sprak de delegatie deze keer met Tomáš Boček, de Speciaal Vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa voor Migratie en Vluchtelingen.

2. Aanpak van corruptie in de Assemblee

In verschillende vergaderingen gedurende de hele week stond een onderzoek naar corruptie in de Assemblee centraal. Een onafhankelijke commissie, die het afgelopen jaar beschuldigingen aan het adres van verschillende (oud-)leden heeft uitgezocht, publiceerde op zondag 22 april haar bevindingen. De commissie constateerde dat acht parlementariërs uit Spanje, België, Italië, Oostenrijk, Groot-Brittannië, Duitsland, Roemenië

¹ Alle aangenomen teksten zijn hier te vinden: <http://semantic-pace.net/?search=KjoqfHNlc3Npb25wYXJ0X3N0c9l9lbjoiMjAxOCAtIFNlY29uZCBwYXJ0LXNlc3Npb24ifGNhdGVnb3J5X3N0c9l9lbjoiQWRvcHRlZCB0ZXh0Ijg==&lang=en>.

² Het volledige rapport van de onderzoekscommissie is hier te vinden: <http://assembly.coe.int/Communication/IBAC/IBAC-GIAC-Report-EN.pdf>.

en Polen de gedragscode van de Assemblee hadden geschonden. Enkele oud-leden hadden daarnaast ongeoorloofde lobbyactiviteiten ontplooid. Tevens vond de onderzoekscommissie sterke aanwijzingen dat sommige leden bij corruptiepraktijken waren betrokken, onder wie voormalig Assemblee voorzitter Pedro Agramunt (Spanje) en een voormalige fractievoorzitter Luca Volonté (Italië), waarbij Azerbeidzjan als spil fungeerde. De Assemblee heeft deze bevindingen besproken in een debat op donderdag 26 april en besloten alle aanbevelingen uit het rapport op te volgen. Daarbij gaat het vooral om maatregelen om de besluitvorming van de Assemblee transparanter te maken. Om actie te ondernemen tegen de in het rapport beschuldigde parlementariërs is het rapport naar de nationale parlementen in alle lidstaten gestuurd en zijn de bevoegde autoriteiten in die landen uitgenodigd om de noodzakelijke maatregelen te nemen. De politieke groepen in de Assemblee is gevraagd om hun interne benoemingsprocedures aan te scherpen. De commissie voor het reglement van orde, immuniteit en institutionele zaken («Rules Committee») van de Assemblee is inmiddels begonnen met hoorzittingen om leden te horen, die de gedragscode zouden hebben geschonden. De leden Kox en Oomen staan in het rapport vermeld, omdat zij niet gereageerd hebben op een e-mail van de onderzoekscommissie. Het Rules Committee heeft inmiddels uitgesproken dat hen niets te verwijten valt. Op voorstel van de heer Omtzigt is het rapport verder doorverwezen naar de commissie voor juridische zaken en mensenrechten voor een opinie.

In het gebruikelijke vragenuur op dinsdagmiddag met de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa vroeg de heer Omtzigt hem waarom hij in 2010, toen hij blijkens het rapport door de Azerbeidjaanse Permanent Vertegenwoordiger al was geïnformeerd over de corruptiepraktijken, vervolgens niets had ondernomen. De heer Jagland ontkende ten stelligste dat hij al in een vroeg stadium over de corruptiepraktijken in de Assemblee was geïnformeerd. Die bewering in het rapport klopte simpelweg niet, zo zei hij. De onderzoekscommissie had hem ook nooit gehoord. Wel was hij door de Azerbeidjaanse ambassadeur geïnformeerd over corruptie in diens land. Daarop had de Secretaris-Generaal gepoogd om op basis van artikel 52 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens een onderzoekscommissie naar Azerbeidjan te sturen. Toen dat niet lukte, stelde de heer Jagland voor om Artikel 46 (4) van de Conventie te hanteren, op grond waarvan het Comité van Ministers het Europees Hof voor de Rechten van de Mens kan vragen of een lidstaat het EVRM heeft geschonden (in dit geval inzake de kwestie-Mammadov, zie verslag van de vorige deelsessie, 20 043, nr. 112). De heer Jagland beweerde dat het lange tijd met name het bestuur van de Assemblee zelf was geweest, dat had geprobeerd te voorkomen dat er onderzoek gedaan werd naar de corruptiepraktijken in eigen boezem. Hij riep de Assemblee en de nationale parlementen op om, nu het onderzoeksrapport er lag, actie te ondernemen in die gevallen waar de beschuldigingen bewezen zijn. Als de indruk ontstaat dat de Assemblee de aandacht van de bevindingen probeert af te leiden, zou de organisatie in een diepe crisis belanden, aldus de heer Jagland.

In een debat met de huidige voorzitter van het Comité van Ministers, de Deense Minister van Buitenlandse Zaken Samuelsen, vroeg de heer Omtzigt hoe dit Comité zou gaan optreden tegen de omkopingspraktijken van één van haar leden, Azerbeidzjan. De Minister antwoordde dat het Comité van Ministers corruptie onacceptabel vond en dat het de beslissing van de Assemblee om corruptiepraktijken te onderzoeken, dan ook verwelkomd had. Het was nu aan de Assemblee om een vervolg te geven aan de uitkomsten van het onderzoek. Het Comité van Ministers verwachtte wel dat het in dit proces geconsulteerd zou worden en daarbij betrokken zou zijn.

De heer Van de Ven, de heer Kox en mevrouw Strik spraken zich alle drie uit in het plenaire debat over het onderzoeksrapport op 26 april. De heer Van de Ven noemde het een «wake up call» en stelde voor dat er nader onderzoek zou moeten worden gedaan naar de landen – Azerbeidzjan voorop – die van omkopingspraktijken worden beschuldigd. Volgens de heer Kox was de Assemblee gekaapt door slechte personen en slechte regimes. Het rapport zou aanleiding moeten zijn voor een catharsis. De belangrijkste boodschap ervan zou moeten zijn dat er vanaf nu geen enkele tolerantie voor corruptie is. Mevrouw Strik noemde de Assemblee de zwakste schakel van de Raad van Europa. Zij riep op tot actie op alle niveaus: de politieke groepen, de commissies en de Assemblee als geheel. We moeten handelen als de waakhond die wij willen zijn, betoogde zij.

3. Migranten en vluchtelingen in Libië (doc. nr. 14534)

Mevrouw Strik heeft namens de commissie voor migratie een rapport gepresenteerd over de situatie in Libië en de rol die de Raad van Europa daarin kan spelen. Zij wees er daarbij op dat, waar de situatie voor burgers in Libië al moeilijk is, die voor migranten en vluchtelingen nog rampzaliger is. Volgens de VN heeft Libië zich inmiddels ontwikkeld tot een slavenmarkt voor migranten, waar zij ten prooi vallen aan geweld, verkrachting, honger en dorst, en waar zij de meest basale voorzieningen ontberen. Inmiddels zijn migranten naar Niger en andere landen geëvacueerd, maar het aantal landen dat wil meewerken aan hervestiging is te beperkt. Namens de Migratiecommissie van de Assemblee stelde Strik daarom voor om vluchtelingen op te nemen in Europese landen, zodat de evacuatie uit Libië kan worden voortgezet. Europese landen betalen nu nog de Libische kustwacht om migranten te onderscheppen en naar ondermaatse detentiecentra in Libië te brengen. Dat moet stoppen, betoogde mevrouw Strik. De Raad van Europa moet ervoor zorgen dat samenwerking met Libië gebaseerd is op respect voor de fundamentele rechten van migranten en vluchtelingen. Zij bepleitte daarom een robuust monitoringsmechanisme om goed te volgen wat er gebeurt met migranten in de Libische kustwateren en aan land. De Libische kustwacht moet getraind worden om incidenten te voorkomen en er moet geïnvesteerd worden in de opbouw van een Libische staat, die migratiestromen effectief en met respect voor mensenrechten kan beheersen.

4. «Pluk ze»-wetgeving (doc. nr. 14516, resolution 2218 (2018))

De heer Van de Ven presenteerde een rapport en een resolutie over de strijd tegen georganiseerde criminaliteit door middel van de confiscatie van illegale tegoeden. Nederland en enkele andere landen kennen al zogenaamde «pluk ze»-wetgeving. Volgens Van de Ven was het een onmisbaar instrument in de strijd tegen corruptie en andere vormen van criminaliteit. Door te voorkomen dat criminelen de vruchten van hun misdaad kunnen plukken en een luxeleven kunnen leiden, wordt criminaliteit als zodanig minder aantrekkelijk. «Pluk ze»-wetgeving wordt echter nog te weinig toegepast. Volgens Europol werd in 2016 in Europa slechts 2,2% van alle criminele opbrengsten door justitie confisqueerd. Van de Ven bepleitte dan ook een omkering van de bewijslast, zoals in Ierland met succes al gebeurd is. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft hier inmiddels de mogelijkheid voor vastgesteld. Een stevig juridisch en institutioneel kader, naar het Ierse voorbeeld, gekoppeld aan betere internationale samenwerking, moet er zo voor zorgen dat de strijd tegen criminelen kan worden opgevoerd. De Assemblee stemde in met de resolutie die de heer Van de Ven hierover indiende, waarin lidstaten worden opgeroepen om hier werk van te maken.

5. Bescherming van mensen met psychosociale problemen

In de commissie voor sociale Zaken en gezondheid presenteerde mevrouw de Bruijn-Wezeman een rapport over de bescherming van de rechten van mensen met psychosociale problemen in de psychiatrie, met name waar zij met onvrijwillige maatregelen te maken krijgen. De Raad van Europa heeft hiervoor een protocol opgesteld, dat naar de mening van de Assemblee in strijd is met de VN-conventie inzake de rechten van personen met een handicap. De beste manier om mensen met psychosociale problemen te beschermen tegen dwangmaatregelen, aldus De Bruijn-Wezeman, is door dergelijke maatregelen überhaupt te vermijden. Zij stelde dat de Raad van Europa lidstaten zou moeten helpen dit doel te bereiken. Dit is een flinke opgave, omdat sommige lidstaten zich sterk verzetten tegen een verbod op gedwongen behandeling en opname in de psychiatrie. Ook in de medische gemeenschap lopen de meningen hierover uiteen. Daarnaast kan de verplichting voor lidstaten in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens om het leven van suïcidale patiënten te beschermen, botsen met de bedoelde VN-conventie. Voor de volgende sessie van de Assemblee bereidt mevrouw De Bruijn-Wezeman een hoorzitting voor, waar de verschillende opvattingen over deze kwestie zullen worden verwoord door betrokkenen uit de sector.

6. Moord op de Maltese journaliste Daphne Caruana Galizia

De heer Omtzigt is in de commissie voor juridische zaken en mensenrechten benoemd tot rapporteur inzake de moord op Daphne Caruana Galizia. Deze journaliste uit Malta werd op 16 oktober 2017 vermoord, nadat zij controversiële onthullingen had gedaan over een aantal Maltese politici naar aanleiding van de «Panama Papers». Tijdens de plenaire sessie van de Assemblee in januari van dit jaar organiseerde de heer Omtzigt al een side event met de drie zonen van mevrouw Galizia om aandacht voor deze zaak te vragen. In zijn rapport zal hij ook ingaan op de staat van de rechtsstaat in Malta.

7. Kopenhagen Verklaring

De Assemblee besprak de Kopenhagen Verklaring³, die op 13 april jongstleden tijdens een bijeenkomst van het Comité van Ministers is vastgesteld. Die verklaring ziet op een hervorming van het Europese mensenrechtensysteem. Voorafgaand aan de bijeenkomst in Kopenhagen had de Assemblee zich bezorgd uitgelaten over een concept-versie van de verklaring. Die zorgen spitsten zich toe op een mogelijke beperking van de universaliteit van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, van de onafhankelijkheid van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en van de verplichting van lidstaten om uitspraken van dit Hof te implementeren. Die zorgen waren geadresseerd in de uiteindelijk tekst van de Kopenhagen Verklaring, die sterk afweek van het eerdere concept, zo merkte de heer Kox op in het debat hierover. Daarbij had het ook geholpen dat in sommige parlementen, zoals in de Eerste Kamer, er van te voren een debat was gevoerd met de Minister van Justitie. De vraag bleef wel hangen waarom het Deense Voorzitterschap aanvankelijk een voorstel had gedaan om de positie van het Hof zo te verzwakken. Hoe dan ook, de heer Kox hoopte dat Denemarken dit zou goedmaken door, samen met andere lidstaten, extra geld ter beschikking te stellen om de werklast van het Hof te verminderen.

³ De tekst van de verklaring is hier te vinden: <http://rm.coe.int/copenhagen-declaration/16807b915c>.

8. Overige

In het debat met de Deense voorzitter van het Comité van Ministers op 25 april vroeg mevrouw De Bruijn-Wezeman naar een bericht dat de Raad van Europa een bedrag van € 600.000,- van Qatar zou hebben ontvangen voor assistentie bij de organisatie van het wereldkampioenschap voetbal in dat land in 2022. Minister Samuelsen lichtte daarop toe dat Qatar wil leren van de Europese standaarden op het gebied van voetbalveiligheid, beveiliging en dienstverlening. Ook wil Qatar lering trekking uit de verschillende ervaringen die Europese landen hebben met grootschalige voetbalevenementen. De Raad van Europa Conventie inzake een Geïntegreerde Aanpak van Veiligheid, Beveiliging en Dienstverlening bij Voetbalwedstrijden en ander Sportevenementen, moet daarbij leidend zijn. Het Comité van Ministers was verheugd dat Qatar op basis hiervan met de Raad van Europa wil samenwerken en mogelijk zelfs zou willen toetreden tot deze Conventie.

In een plenaire debat over de financiering van de terroristische groepering Daesh (doc. nr. 14510) herinnerde de heer Omtzigt er nog eens aan dat de Assemblee de daden van deze organisatie als genocide had bestempeld. De Assemblee zou vervolgens dan ook aan de lidstaten moeten vragen of en hoe zij vervolging hadden ingesteld tegen hun burgers die van genocide namens Daesh beschuldigd worden. Ook zou de Assemblee moeten onderzoeken welke lidstaten wapens hebben geleverd aan Daesh. Hij was teleurgesteld dat het bestuur van de Assemblee een voorstel hiertoe had afgewezen.

Het *Ad Hoc Committee on the Role and Mission of the Assembly* vergaderde voor de derde keer tijdens deze sessie. Daar waren vanuit de Nederlandse delegatie de leden Van de Ven, Kox en Oomen bij aanwezig. Voorzitter Nicoletti had een memorandum gemaakt op basis van de input van (vrijwel) alle delegaties met voorstellen voor een verbetering van de werkwijze van de Assemblee. Mevrouw Oomen benadrukte in de vergadering nog eens dat het in ieder geval een grote verbetering zou zijn als er per sessiedag één vast moment voor stemmingen zou worden geïntroduceerd. De kern van de discussie bleek vervolgens te gaan over «credentials» (geloofsbrieven van delegaties) en mogelijke sancties tegen delegaties. Besloten werd dat de heer Nicoletti op deze punten met een aanscherpt memorandum zou komen, dat ter bespreking geagendeerd zou worden voor de vergadering van het Standing Committee in Zagreb op 1 juni 2018.

De voorzitter van de delegatie,
Van de Ven

De griffier van de delegatie,
Westerhoff